

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Evalueringsavdelingen
Norad
Oslo
(oversendes i skannet versjon med epost)

Deres ref.:
1500212-81

Vår ref.:
16/1189

Dato:
06.04.2017

Evaluering av Fredskorpset (Report 1/2016). Rapport om oppfølgingen.

Det vises til Norads oversendelsesnotat av 16.01.2016 og departementets oppfølgingsplan av 16.03.2016.

I samsvar med Instruks for evalueringsvirksomheten i norsk bistandsforvaltning §5 oversendes vedlagt rapport av 09.03.2017 om oppfølgingen av evalueringen. Rapporten er godkjent av utenriksråden.

Med vennlig hilsen

Aslak Brun
Avdelingsdirektør

Lars Vaagen
seniorrådgiver

29/3-17

Godkjent.

AKO
Aud Kolberg

Til:	Utenriksråden	Dato:	09.03.2017
Fra:	Seksjon for utviklingspolitikk (SUP)	Saksnr.:	16/1189
Via:	Avdeling for økonomi og utvikling (ØKUT)	Saksbehandler:	Lars Vaagen

Evaluering av Fredskorpset (FK). Rapport om oppfølging.

Det vises til:

- Report 1/2016 fra Norad Evaluation Department med tittel «Chasing civil society? Evaluation of Fredskorpset», utarbeidet av Chr. Michelsen Institute (CMI) og Nordic Consulting Group (NCG).
- Brev av 26.01.2016 til Utenriksdepartementet fra Norad med overskrift: «Oversendelsesnotat: Evaluering av Fredskorpset (Report 1/2016).
- Notat av 16.03.2016 til ass.utenriksråd Syse fra regionavdelingen/daværende SEBF med oppfølgingsplan.

Videre vises til «instruks for evalueringsvirksomheten i norsk bistandsforvaltning» «§5 Oppfølging»: «Den saksansvarlige enhet skal senest innen ett år rapportere til utenriksråden med kopi til evalueringsavdelingen om hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp beslutninger på grunnlag av evalueringen».

På den bakgrunn vil SUP/ØKUT rapportere om oppfølgingen i form av følgende punkter:

1. Det er nær kontakt med FK om oppfølgingen, og FK har på det grunnlag utarbeidet vedlagte rapport, som bl.a. benytter oppfølgingstabellen som inngår i to av referansedokumentene ovenfor. (Vedlegg 3 «Theory of Change. Draft discussion paper» følger ikke med her, men kan ettersendes hvis interesse).
2. SUP slutter seg til fakta-fremstillingen i FKs rapport, og betrakter den også som et godt utgangspunkt for videre oppfølging.
3. Tiden etter at evalueringen og oppfølgingsplanen forelå har vært preget av betydelige endringer og utfordringer, og flere endringer kommer. I perioden juni-oktober 2016 ble saksbehandlingsansvaret for etatsstyringen av FK flyttet fra regionavdelingen til ØKUT noe som resulterte i et lengre opphold i oppfølgingen av evalueringen. I februar 2017 besluttet Regjeringen at «UD innen 1.6.17 skal utrede en omlokalisering av Fredskorpset, som bl.a. omfatter vurderinger av å lokalisere virksomheten til Trondheim, Stavanger eller Førde». Videre vil to åremål på totalt åtte

år for direktør Nita Kapoor utløpe 15. august 2017, og det skal følgelig ansettes ny direktør. I tillegg er 2017 det siste året for FKs gjeldende strategi, og det tas dermed sikte på å utarbeide en ny strategi for de kommende år.

4. Samlet sett bør de pågående endringene og den foreliggende evalueringen brukes til en ny giv for FK, som et egnet redskap for styrking av sivilsamfunnet og for fremme av demokrati og menneskerettigheter, gjennom nettverk for særlig motivert ungdom på disse områdene i ulike land sør-sør-nord.
5. De fire prioriterte tverrgående temaene i norsk utviklingspolitikk: Menneskerettigheter, kvinners rettigheter og likestilling, miljøhensyn, og kamp mot korrupsjon fremstår som særlig relevante innenfor FKs arbeid med utvekslingsvirksomhet, nettverksbygging og styrking av sivilsamfunnet. I en internasjonal situasjon der menneskerettigheter og MR-forsvarere, kvinne- og miljøforkjempere, og korrupsjonsjegere er kommet under økende press vil en slik styrket rolle på disse kjerneområdene kunne være verdifull. FK kan ikke gjøre «alt» og bør i økende grad fokusere på sine kjerneområder som fremgår av instruksens formålsparagraf.
6. Evalueringen bør motivere til en enda mer fokusert utvelgelse av partnerorganisasjoner, utvekslingsdeltakere og samarbeidsland. I tillegg kan innsatsen styrkes når det gjelder synliggjøring av det verdifulle arbeid som allerede gjøres i denne retning, og der styrking av sivilsamfunnet står sentralt. Omfanget og resultatene av FKs eksisterende arbeid er underkommunisert.
7. De foregående punktene inngikk - i noen grad - i notat av 27.01.2017 til utenriksministeren, som ble konkludert med at oppfølgingen av evalueringen gjennomføres som forutsatt, og at det i tiden fremover foretas en grundig gjennomgang av FKs hovedoppgaver og administrative plassering, samt tilsettes ny direktør eventuelt med en mellomløsning ved intern konstituering.
8. På den bakgrunn anses den spesifikke oppfølgingsplanen etter evalueringen som gjennomført, og det arbeides videre med fremtidig geografisk plassering, strategi for de kommende år, og tilsetting av ny direktør.

Innspill til SUP for Utenriksdepartementets Rapport om oppfølging av Norads evaluering av Fredskorpset

Norads evalueringsavdeling igangsatte våren 2015 en ekstern evaluering av Fredskorpset som ble gjennomført av CMI/NCG og lansert i januar 2016. Evalueringen valgte å fokusere på ett av Fredskorpsets tre virksomhetsmål nedfelt i organisasjonens instruks: å bidra til styrking av det sivile samfunn i utviklingsland. Evalueringen tok utgangspunkt i prosjekter for perioden 2006-2015 i Tanzania og Thailand, samt et begrenset utvalg av prosjekter i samme perioden i Uganda, Sør-Afrika og Kambodsja. På grunnlag av evalueringens konklusjoner, sendte Evalueringsavdelingen sine vurderinger og anbefalinger til Utenriksdepartementet 26. januar 2016.

Utenriksdepartementet oversendte 16.03.2016 sitt oppfølgingsnotat som oppsummerte hvordan departementet og Fredskorpset skulle følge opp evalueringens hovedanbefalinger, som var:

1. Tydeliggjøre hva slags bistandskanal Fredskorpset skal være, særlig med hensyn til styrking av sivilsamfunnet.
2. Revidere instruksen for Fredskorpset med tanke på å formulere realistiske mål som står i forhold til de virkemidlene Fredskorpset har til rådighet.
3. Vise forsiktighet med å pålegge tematiske føringer i de årlige tildelingsbrevene til Fredskorpset.
4. Følge opp eksisterende føringer om koordinering med relevante aktører i norsk bistand, ut fra hensynet til bedre samlet ressursutnyttelse.
5. Vurdere om Fredskorpsets forvaltningspraksis er tilstrekkelig for å dokumentere vurderinger og beslutninger, og sikre riktig oppfølging av det enkelte prosjekt.

Evalueringen har vært fast dialogpunkt mellom Utenriksdepartementet og Fredskorpset på etatstyringsmøtene i løpet av 2016. I tillegg har Fredskorpset benyttet evalueringens funn aktivt i dialog med partnere og på kurs for partnere og deltakere, samt i intern skoloring for Fredskorpsets ansatte. Evalueringen har også blitt delt med forskningsgrupper i utlandet som arbeider med fagfeltet *international volunteering for development*.

Nedenfor er Fredskorpsets oppsummering av sitt oppfølgingsarbeid siden januar 2016 (se også liste i [vedlegg 1](#)).

1. Tydeliggjøre hva slags bistandskanal Fredskorpset skal være, særlig med hensyn til styrking av sivilsamfunnet

Fredskorpsets forståelse av sivilt samfunn og tilnærming til prosesser som bidrar til å styrke sivilsamfunn er nedfelt i en kort analyse ([vedlegg 2](#)).

Fredskorpset forstår styrking av sivilsamfunnet som en prosess som sikrer utvikling nedenfra og innenfra, gjennom deltakelse og inkludering i endringsforløp. Fredskorpset har sett at medvirkning i et gjensidig utvekslingsprosjekt basert på gitte verdier skaper lokale endringsagenter som blir mer aktive samfunnsborgere. Dette skjer uavhengig av samfunnsnivå, sektor og organisasjonsform for de deltakende virksomhetene, og er ikke begrenset til utveksling gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner.

Fredskorpset legger til grunn at samfunnet påvirkes i en positiv retning gjennom at individer som har deltatt i utvekslingene, uansett om de er frivillige eller yrkesaktive, øker sin samfunnsdeltakelse og

påvirker samfunnet i retning av mer demokrati, rettferdighet, likeverd og grunnleggende respekt for menneskerettigheter.

Som bistandskanal, er Fredskorpset en aktør som fremmer det menneskelige, det relasjonelle, det likeverdige og det tverrsektorielle i internasjonalt utviklingssamarbeid. Organisasjonens arbeid er basert på et interaksjonistisk perspektiv på sosial endring, der det legges til rette for deltakelse i samfunnsutvikling gjennom styrking av aktørers ferdigheter, forståelse og evne til å delta.

Fredskorpsets egenart ligger blant annet i prinsippet om gjensidighet som bærende premiss i nord-sør/sør-nord utveksling. Fokus på gjensidig sør-sør samarbeid er dessuten ytterligere ett av Fredskorpsets komparative fortrinn. Gjensidighetsprinsippet forutsetter et bevisst forhold til makt. Maktforståelse omfatter både måten Fredskorpset fasiliterer relasjonen mellom partnere i utvekslingsprosjekter, i kursing av individene som drar på utveksling til et annet land, og ikke minst også i bevissthet på egen rolle som bistandsaktør og donor.

Gjennom Fredskorpset oppnås videre involvering av unge mennesker som aktører for gjensidig overføring av lokalt definert kunnskap og erfaring, implementert gjennom institusjonelle partnerskap. Det er videre et fortrinn at Fredskorpset når bredt ut til ulike aktører, også de som ikke tilhører det tradisjonelle bistandsmiljøet.

Gjennom sin tilnærming, understøtter Fredskorpsets modell FNs bærekraftsmål og deres inkluderende og tverrsektorielle dimensjon, især SDG 16 og 17. Fredskorpset har laget en handlingsplan for integrering av bærekraftsmålene i sitt program- og kommunikasjonsarbeid, og bygget inn i denne læring fra vårt arbeid med tusenårsmålene fram til 2015.

Et videre ledd i oppfølgingen av Norad-evalueringen har også vært en tydeliggjøring i Fredskorpsets Theory of Change av utviklingsprosesser, samt forutsetninger for disse, for å fremme individuell og institusjonell endring (se [vedlegg 3](#) til denne rapporten).

I mandatet til Norad-evalueringen står det:

«The findings from the evaluation is intended to be used by FK Norway and the MFA in shaping and managing the organization to improve its role and function, and as a basis for considering revision of theory of change, the mandate and policy guidelines for FK.»

Fredskorpset har gjennomført et revideringsprosjekt med følgende målsetninger:

- 1) Endringsteorien skal implementere informasjon fra studier, forskning og evalueringer om forutsetninger for endring og faktorer som kan påvirke resultatet av utvekslingene.
- 2) Endringsteorien skal henvise til etablert teori om endring på individ-, organisasjons- og samfunnsnivå.
- 3) Endringsteorien skal tydeliggjøre hva som er Fredskorpsets overordnede målsetninger.
- 4) Endringsteorien skal være tydelig på hva Fredskorpset (saksbehandling, veiledning, kurs), partnere og deltakere kan / bør gjøre for at mål om endring lettere kan oppnås.

Fredskorpset har med andre ikke laget en ny endringsteori, da store deler av den eksisterende endringsteorien har fått støtte i de studier som er utført. Det var imidlertid nødvendig å skrive den om for å nå de fire målene ovenfor.

2. Revidere instruksen for Fredskorpset med tanke på å formulere realistiske mål som står i forhold til de virkemidlene Fredskorpset har til rådighet.

Arbeidet med revisjon av Fredskorpsets instruks ble påbegynt sommeren 2016 i dialog mellom Utenriksdepartementet/SEBF og Fredskorpset.

Grunnet skiftet av etatstyrer høsten 2016, ble denne prosessen utsatt. Det påregnes en endelig avklaring vedrørende revidert instruks i løpet av våren/sommeren 2017.

3. Vise forsiktighet med å pålegge tematiske føringer i de årlige tildelingsbrevene til Fredskorpset.

Denne anbefalingen ble vurdert under arbeidet med oppfølgingsnotatet av 16.03.2017 og ble kvittert ut allerede da.

Utenriksdepartementets vurdering er at Fredskorpset skal være et relevant redskap for den til enhver tid gjeldende utviklingspolitikken. Dersom Regjeringen satser på nye områder der Fredskorpset anses som et relevant instrument, vil det være naturlig å be organisasjonen om å stå for gjennomføring i tildelingsbrev. Imidlertid må det samtidig tas hensyn til de langsiktige overordnede målene som er definert i Fredskorpsets instruks og strategi, og til at ~~at~~ Fredskorpsets prosjekter må ha en viss langsiktig karakter.

I tildelingsbrev 1/2017 er det lagt inn nye føringer til Fredskorpset i henhold til disse vurderingene.

4. Følge opp eksisterende føringer om koordinering med relevante aktører i norsk bistand, ut fra hensynet til bedre samlet ressursutnyttelse.

Innenfor rammen av muligheter som Fredskorpset selv disponerer over når det gjelder samordning og koordinering, har vi gjennom 2016 videreført vår tidligere tilnærming ved å delta aktivt i nettverk og dialog med det øvrige virkemiddelapparatet. Eksempler på dette er medvirkning i:

- Referansegruppe for UDs nye tilskuddsordninger «Building skills for jobs» og «Enterprise development for jobs»
- Informasjonsarbeid i regi av Senter for Internasjonalisering av utdanning (SIU)
- Innovasjon Norges «Go Global»-konsept og næringslivets oppfølging av bærekraftsmålene
- Styreverv i ESTHER-alliansen sammen med Norad, samt samarbeid med Norsk Helsenettverk for Utvikling (NHU)
- Planlegging av Norad policy forum om inklusjon av ungdom

Fredskorpset har gjennom 2016 gitt flere bidrag til Utenriksdepartementet knyttet til bærekraftsmålene og Fredskorpsets rolle i internasjonalt utviklingssamarbeid. Dette har blant annet vært i form av innspill til pågående rapporter og stortingsmeldinger. Fredskorpset var del av den norske delegasjonen både under High Level Political Forum i New York i juli og det andre høynivåmøtet til Global Partnership for Effective Development Cooperation som ble avholdt i Nairobi i november 2016, og representerte Norge på OECD-møte om triangulært samarbeid i Lisboa i mai.

Det er dessuten etablert eller forsterket dialog med relevante seksjoner i Utenriksdepartementet, samt med enkelte norske utenriksstasjoner i våre samarbeidsland. Fellesarrangementer rettet mot blant annet sivilsamfunnsaktører og andre interessenter i samarbeid med ambassadene ble i 2016 gjennomført i Nepal og Etiopia. For 2017 er disse planlagt for Bangladesh og Mozambique.

5. Vurdere om Fredskorpsets forvaltningspraksis er tilstrekkelig for å dokumentere vurderinger og beslutninger, og sikre riktig oppfølging av det enkelte prosjekt.

Fredskorpsets arbeid med forbedring av forvaltningsrutiner var allerede påbegynt før Norad-evalueringen ble publisert.

Fredskorpset har nå blant annet utviklet et vurderingsskjema som sikrer etterprøvnbarheten til partneres måloppnåelse i henhold til Fredskorpsets overordnede mål. Dette har også bidratt til forbedring av dokumentasjonen for programvurderinger.

I kjølvannet av evalueringen, ble det av UD og Fredskorpset besluttet at ett av dagsordenpunktene på Etatstyringsmøte 1/2016 skulle inkludere dialog med Seksjon for Tilskuddsforvaltning. Etter dette har Fredskorpset i forbindelse med blant annet pågående revisjon av sitt ordningsregelverk hatt flere møter med seksjonen. Fredskorpset avventer imidlertid å avslutte revisjonsarbeidet samt oversendelse av revidert ordningsregelverk for godkjenning, da det i samarbeid med UD/SUP er besluttet at implementering av nytt ordningsregelverk skal utsettes inntil ny instruks foreligger.

Oslo, 6. mars 2017

VEDLEGG 1

Anbefaling	Tiltak (eller begrunnelse for å ikke følge opp)	Ansvarlig for tiltak	Tidsramme	Resultat/ending/kommentar	Status pr mars 2017
Tydeliggjøre hva slags bistandskanal Fredskorpset skal være, særlig med hensyn til styrking av sivilsamfunnet.	<ul style="list-style-type: none"> - Vurdere hva som er hensiktsmessig effekt- og målnivå for Fredskorpset, gitt deres rolle som tilrettelegger av utvekslinger mellom organisasjoner, institusjoner og bedrifter. - Avklare hva som skal være FKs tilnærming til styrking av sivil samfunn vs andre sektorer og målområder. - Tydeliggjøre FKs komparative fortrinn i forhold til andre virkemidler og globale utviklingsutfordringer, inkludert som bidragsyter til SDGene. 	<p>UD/ SEBF i dialog med Fredskorpset og ev. andre relevante interessenter.</p> <p>SEBF/REG sørger for avklaringer med politisk ledelse.</p>	Ferdigstilles i 2017.	<p>-Tydeliggjort Fredskorpsets rolle og formål i norsk utviklings-samarbeid, inkludert forståelsen av deres bidrag til styrking av sivil samfunn.</p> <p>-Fredskorpset skal fram mot sin neste strategiperiode tydeliggjøre sivilsamfunns målet og sammenhengen mellom deltakermål vs institusjonsmål, sektormål vs overordnede mål i endingsteorien og i resultatrammeverk.</p>	<p>Eget notat om Fredskorpset som bistandskanal og Fredskorpsets sivilsamfunnsforståelse</p> <p>Flere leveranser til departementet om Fredskorpsets rolle, særlig i henhold til bærekraftsmålene.</p> <p>Revidert endingsteori, med styrket henvisning til litteratur og teori om sivilsamfunn.</p> <p>Ref vedlegg 1 og 2</p>
Revidere instruksen for Fredskorpset med tanke på å formulere realistiske mål som står i forhold til de virkemidlene Fredskorpset har til rådighet.	<p>Ref. punktet ovenfor.</p> <p>- Gjennomgå instruksen med formål å klargjøre forventninger og målhierarki, samtidig som den gjøres tilstrekkelig «tidløs».</p>	SEBF/UD i dialog med Fredskorpset.	Justert instruks ferdigstilles i løpet av 2017	<p>-Forslag til justert instruks forelegges utenriksministeren for godkjenning.</p> <p>-UDs føringer gitt i Prop. 1 S og tildelingsbrev gjenspeiler revidert instruks.</p> <p>-FK følger opp revidert instruks i VP og strategiarbeid.</p>	Revisjon av instruks utsatt blant annet i forbindelse med skifte av etatsstyrer. Arbeid pågår.
Vise forsiktighet med å pålegge tematiske føringer i de årlige tildelingsbrevene til Fredskorpset	<p>- Anbefalingen er vurdert. Vurderingen oppsummeres som følger: FK skal være et relevant redskap for den gjeldende utviklingspolitikken. Dersom Regjeringen satser på nye områder</p>	SEBF/UD i dialog med Fredskorpset	Følges opp løpende, særlig ved større endringer i utviklingspolitiske prioriteringer.		Kvittert ut i oppfølgingsnotatet 16/3 2016.

	<p>der FK anses som relevante, vil det være naturlig å be FK om å stå for gjennomføring i tildelingsbrev.</p> <p>Det må samtidig tas hensyn til de langsiktige overordnede målene som er definert i FKs instruks og strategi, og til at FKs prosjekter må ha en viss langsiktig karakter.</p>				
<p>Følge opp eksisterende føringer om koordinering med relevante aktører i norsk bistand, ut fra hensynet til bedre samlet ressursutnyttelse.</p>	<p>- Klargjøre hva slags koordineringsnivå som er hensiktsmessig, gitt FKs egenart og resultatet av klargjøringen av Fredskorpsets rolle, jf. de to første oppfølgingspunktene, samt hensynet til ressurseffektivitet.</p> <p>-Fredskorpset gjennomgår kriterier for utvelgelse av partnere med hensikt å bygge opp under overordnede mål for virksomheten.</p>	<p>Fredskorpset på operativt nivå, og SEBF/UD påoverordnet nivå. Norad og ambassadene forutsettes å bidra.</p>	<p>I løpet av 2016.</p>	<p>Mulige operative tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identifisere hvilke organisasjoner som får støtte fra Norad/ambassader/FK. -Etablere metoder for bedre koordinering ved støtte til prosjekter der muligheten for å oppnå synergieffekt anses høy. -Legge til rette for tettere informasjonsflyt mellom FK, Norad, ambassadene og evt. andre relevante interessenter. 	<p>Fredskorpset har fortsatt sin tidligere tilnærming ved å delta aktivt i nettverk og dialog med det øvrige virkemiddelapparatet. Eksempler er:</p> <p>Referansegruppe for UDs nye tilskuddsordninger</p> <p>Informasjonsarbeid i regi av Senter for Internasjonalisering av utdanning (SIU)</p> <p>Innovasjon Norges «Go Global»-konsept og næringslivets oppfølging av bærekraftsmålene</p> <p>Styreverv i ESTHER-alliansen sammen med Norad, samt samarbeid med NHU</p> <p>Norad policy forum om inklusjon av ungdom</p> <p>Økt dialog med enkelte norske ambassader i våre samarbeidsland.</p>

					Dialog med relevante seksjoner i UD
Vurdere om Fredskorpsets forvaltningspraksis er tilstrekkelig for å dokumentere vurderinger og beslutninger, og sikre riktig oppfølging av det enkelte prosjekt.	<p>-FK forbedrer dokumentasjon av programvurderinger i beslutningsprosessen og i rapporteringen.</p> <p>-FK oversender beskrivelse av oppdaterte forvaltningsrutiner til UD v/SEBF.</p> <p>-FK viderefører pågående administrative utviklingsprosjekter.</p> <p>- Departementet etablerer kontakt mellom Fredskorpset og Seksjon for tilskuddsforvaltning som ressurs på tilskuddsforvaltningsrutiner.</p> <p>- Fredskorpsets ordningsregelverk oversendes departementet for godkjenning.</p>	Fredskorpset i dialog med UD v/SEBF og Seksjon for tilskuddsforvaltning	Følges opp fortløpende og innen utgangen av 2016.	- FKs forvaltningspraksis er i overensstemmelse med forvaltningspraksis i departementet.	<p>Samarbeid med Seksjon for tilskuddforvaltning er etablert.</p> <p>Utkast nytt ordningsregelverk foreligger. Implementering er utsatt til ny instruks foreligger.</p> <p>Vurderingsskjema som sikrer etterprøvbareheten til partneres måloppnåelse i henhold til Fredskorpsets overordnede mål.</p>

VEDLEGG 2

Fredskorpset som bistandskanal

Innledning

Fredskorpset representerer en internasjonalt unik modell for utviklingssamarbeid. Gjensidig utveksling av frivillige og profesjonelle, fra nord til sør, sør til nord, og sør til sør, brukes for å fremme lokal samfunnsendring. Utvekslingene foregår innenfor rammen av partnerskap mellom institusjoner, organisasjoner og bedrifter. De bidrar til å stimulere til kunnskapsutveksling og læring på tvers av landegrensene, fremme økt samfunnsengasjement og stimulere regionale og internasjonale nettverk.

Fredskorpsets modell, bygget på gjensidighet og likeverdige partnerskap, understøtter de nye bærekraftsmålene og deres inkluderende og tverrsektorielle dimensjon. Især bidrar Fredskorpset som instrument til SDG 17: *Styrke mekanismene for implementering av målene, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.*

Partnere stimuleres gjennom utveksling til å bidra til eget samfunns utvikling ved å skape endringsaktører på institusjons- og individnivå som har evne og vilje til å delta i denne prosessen.

Det å skape engasjement, kunnskap og ferdigheter, samtidig som vi eksponerer deltakere for global urett og viser frem maktstrukturer, bidrar til å gjøre mennesker til endringsagenter. Fredskorpset setter som premiss at deltakelsen i samfunnsutvikling gjøres ut fra verdiene som ligger til grunn for vår virksomhet.

Samfunnsoppdrag

Fredskorpset skal medvirke til å gjennomføre det overordnede målet for Norges samarbeid med utviklingslandene, med spesielt fokus på sivil samfunn og demokratiutvikling, og skal herunder

- Legge til rette for utvekslingsprogrammer og forvalte tilskudd til et mangfold av organisasjoner, institusjoner og virksomheter i Norge og i utviklingsland.
- Stimulere og legge til rette for erfaringsutveksling og læring i partnerskap.
- Stimulere og legge til rette for tilbakeføring av kunnskap og erfaring til eget samfunn.

Fredskorpset har tolket dette samfunnsoppdraget slik at vi skal gi tilskudd til partnerskap bestående av organisasjoner, virksomheter og institusjoner som ønsker å utnytte kunnskap og erfaringer fra andre land, samtidig som de sikrer læring og kompetanseutvikling både på institusjons- og individnivå. Programmene skal også designes slik at de stimulerer til utvikling og styrking av fredskorpsernes deltakelse i samfunnsutviklingen. Verdiene som ligger til grunn for Fredskorpsets arbeid og forvaltningspraksis er solidaritet, likeverd, gjensidighet og grunnleggende respekt for menneskerettighetene.

Perspektiv på samfunnsendring

Fredskorpsets utvekslingsordninger skal bidra til å nå bevilgningene under kap. 160. «*Målet med bevilgningene på kap. 160 Sivil samfunn og demokratiutvikling er å styrke sivil samfunn i utviklingsland og dets evne og kapasitet til å fremme utvikling i eget land.*»

Det sivile samfunn «... forstås som en arena hvor borgere, alene eller sammen med andre, kan fremme interesser og behov, på egne og andres vegne». (Utenriksdepartementets fagproposisjon, kap 160)

FNs bærekraftsmål slår fast at utvikling må skje i tverrsektorielle samarbeid, og at informasjon og læring, samt eierskap til målsetninger, må tilhøre alle deler av et samfunn for at vi skal nå utviklingsmålene. Denne erkjennelsen er ikke ny. Stadig flere virksomheter opererer med flere bunnlinjer, der etikk og bærekraft er like viktige som det finansielle overskuddet. Sivilsamfunnsorganisasjoner opptrer vekselvis som påvirkningsagenter, konsultentselskaper, leverandører av statlig politikk og ulike tjenester.

Det er også viktig å se hvilken lokal kontekst organisasjoner, systemer og institusjoner virker i. I flere land har statsbærende institusjoner en rekke underorganisasjoner som baserer seg på frivillighet og lokalt eierskap. Forskjellige kulturer har også ulike formelle og uformelle systemer og institutter der deltakelse er med på å fatte viktige beslutninger om lokal utvikling.

På denne bakgrunn er det vanskelig å avgrense sivilsamfunn som en enhet eller en mengde eller arena. I vårt arbeid forstår Fredskorpset sivilsamfunnet som en prosess som sikrer utvikling nedenfra gjennom deltakelse og inkludering i endringsprosesser.

Fredskorpset har erfart og fått dokumentert i flere studier at deltakelse i et utvekslingsprosjekt gjennom Fredskorpset skaper lokale endringsagenter som blir mer aktive samfunnsborgere. Dette skjer uavhengig av samfunnsnivå, sektor og organisasjonsform for de deltakende virksomhetene.

I tråd med tanken om inkluderende utvikling og bærekraftsmål nr 16, har Fredskorpset en praksis som sikrer utvikling nedenfra gjennom deltagelse i samfunnets utvikling. De gjensidige utvekslingene styrker lokale endringsaktører, både individer og institusjoner, og deres evne til å delta i disse prosessene. Gjennom regionalt og internasjonalt samarbeid utvikles nye relasjoner og verdier, og involverte aktører styrker sitt engasjement og sin evne til selv å påvirke samfunnet i en positiv retning.

Fredskorpsets endringsteori

Fredskorpsets endringsteori beskriver hvordan utveksling av personell, under de rette forutsetninger og rammer, kan bidra til å skape endring i enkeltliv, i organisasjoner og i deres bidrag til sine samfunn.

Fredskorpser rustes til en fredskorpsutveksling gjennom en godt planlagt rekrutteringsprosess, kursing og oppfølging gjennom utvekslingen. Studier har vist at fredskorpser som har eller opparbeider et bevisst forhold til egne fordommer, ydmykhet og respekt overfor andre kulturer, og en nysgjerrighet til det ukjente, oppnår å forstå nye perspektiver, sette seg inn i nye forhold og omgivelser og vil se nye løsninger på samfunnsproblemer. Utvekslingen vil gi en eksponering for global urett som, sammen med de nye ferdighetene innenfor sitt område, vil gi økt engasjement og evne til å adressere lokale og internasjonale utfordringer.

Studier viser også at fredskorpser som har de nødvendige forutsetningene på plass får økt motivasjon og inspirasjon til å ta med seg kunnskap og erfaringer tilbake til hjemlandet for å utvikle sine egne samfunn og organisasjoner. De kombinerer kunnskap om eget samfunn med forståelse fra utvekslingen til å foreslå og arbeide for endringer som er ønskelige og mulige innenfor sin lokale kontekst. Fredskorpser på utveksling og de som er hjemvendte får større kunnskap, kompetanse og vilje til å utfordre etablerte systemer innenfra.

For partnere er det viktig at de deltar som likeverdige parter i et gjensidig partnerskap, som anerkjenner verdien av samarbeidet og de lokale målsetninger som settes av hver enkelt partner. Dette skaper en gjensidig tillit som lar partnere og fredskorpssere utfordre hverandre med respekt for kultur og egenart. Organisasjoner og virksomheter som deltar i utvekslingsprosjekter med disse prinsippene intakt rapporterer i brukerundersøkelser at de opplever bedring i effektivitet og planlegging, samtidig som de får tilført kunnskap og et bredere regionalt og internasjonalt nettverk.

For Fredskorpset er det viktig at samfunnsutviklingen kjennetegnes av eierskap til egne mål. Fredskorpset ønsker ikke å bidra til utviklingen av andres samfunn, men heller bidra til å bedre forutsetningene for våre deltakere og partnere til å delta i egen utvikling. Fredskorpset setter således ikke målsetningene for de lokale aktørers arbeid innen egen sektor. Derimot setter Fredskorpset som ledd i sin metode en retning gjennom tverrgående fokus på menneskerettigheter, likestilling og åpenhet, samt satsing på de fagsektorer regjeringen har utpekt som satsingsområder. Den viktigste forutsetningen for samarbeidet er imidlertid et ønske om at erfaringsutveksling og læring skal føre til konkret endring, ikke kun gjennom bedre leveranser, men også i hvordan organisasjonen jobber.

Resultatkjede

Fredskorpset gir tilskudd til partnerskap mellom organisasjoner, institusjoner og virksomheter som ønsker å utveksle unge yrkesaktive eller frivillige mellom Fredskorpsets prioriterte land. Fredskorpsets partnere setter egne målsetninger for organisasjonens utvikling basert på tilførsel av kunnskap og erfaringer fra fredskorpssere, både egne utsendte og mottatte.

Fredskorpsets målsetninger er at fredskorpssere har økt kunnskap, ferdigheter og samfunnsengasjement som følge av utvekslingen, og at partnere nyttiggjør den kompetansen som fredskorpssere bidrar med under og etter endt utveksling.

Resultater på individnivå vil gjenspeile seg i deltakere som er aktive samfunnsborgere og deltar i samfunnsutviklingen som endringsagenter, både i uformelle og formelle sammenhenger, i sivilsamfunnet og egen fagsektor, både under selve utvekslingen – men også lenge etter at den er over. Inkludering av unge mennesker i samfunnsutviklingen er et resultat, samtidig som den utviklingen de vil være med å bidra til er et overordnet og langsiktig resultat vi ikke kan måle den umiddelbare effekten av.

Resultater på organisasjonsnivå vil gjenspeile seg i at de rapporterer måloppnåelse på egne målsetninger. Inkludering av fredskorpssere i organisasjonsutvikling vil også være et mål, samtidig som kapasitetsutvikling i form av effektivitet, planlegging og leveranser vil være gode indikatorer på organisasjonsutvikling uansett sektor. Det er en målsetning at også partnere skal fungere som endringsagenter med potensiale til å bidra i utvikling av eget samfunn. Avhengig av sektortilhørighet og kultur vil bidragene ha ulik karakter som det vil være vanskelig å måle konkret.

Egenart

Fredskorpset er et verktøy for å inkludere unge mennesker i utviklingsspørsmål. Gjennom utveksling av unge yrkesaktive og frivillige økes bevisstheten om globalt fellesskap samt verdens utfordringer, og det gis handlingsalternativer til en gruppe som ikke jobber med utviklingsspørsmål til daglig. Fredskorpsets programmer øker forståelse for andre perspektiver og bedrer kommunikasjonen mellom samarbeidspartnere. Fredskorpsets egenart ligger i det personlige og relasjonelle aspektet av utviklingssamarbeid. Fredskorpssere rapporterer gjennom brukerundersøkelser at deres erfaringer fra

utvekslingen er førende for deres beslutningsgrunnlag både personlig og profesjonelt i flere tiår etter at de kommer hjem.

Et særegent trekk ved Fredskorpset, og som er helt fundamentalt for å fremme likeverd mellom partnerskap, er gjensidigheten. For Fredskorpset er dette prinsippet gjennomgående, og impliserer en praksis i form av så vel likeverdig utveksling som i formulering av mål og gevinstrealisering.

Videre har Fredskorpset en verdi og egenart ved at ordningen legger til rette for at organisasjoner og institusjoner kan ta del i globale partnerskap basert på disse verdiene av likeverdighet og gjensidighet. Fredskorpset har også vist seg instrumentell i å forsterke og dyrke tverrsektorielle samarbeid og internasjonale nettverk.

Konklusjon

Fredskorpset er en aktør som fremmer det menneskelige og relasjonelle i internasjonalt utviklingssamarbeid. Vi har altså et interaksjonistisk perspektiv på sosial endring, der det legges til rette for deltakelse i samfunnsutvikling gjennom styrking av aktørers ferdigheter, forståelse og evne til å delta.

Dette notatet har søkt å vise hvilken forståelse av samfunnsendring som ligger til grunn for arbeidet med sivilt samfunn og demokratiutvikling. Gjennom bruk av enkeltpersoner som kanal for erfaringsutveksling, katalysatorer og endringsagenter oppnås et større engasjement, kunnskap og ferdigheter hos fredskorpssere, som fører til mer effektiv og aktiv deltakelse i samfunnsutviklingen. Samtidig økes kapasiteten til de virksomheter som utveksler personell til å levere bedre tjenester innenfor sine fagfelt.